

may mà tạm còn đó, trong lúc không có cách gì tiêu-khiển, tôi cũng tùy ý tự tìm cách tiêu-khiển, thế mà thôi... Được như ông Gia-Cát trồng tám trăm gốc dâu, cấy ruộng ở Nam-Dương cho đoạn tháng qua ngày, thế cũng được; thế cũng là một cách tiêu-khiển... Rồi đó lại vì cảm ơn tri ngộ, xuôi ngược hộ người; ăn ít, làm nhiều, mãi đến lúc chết, thế cũng là một cách tiêu-khiển... Hoặc lại như cụ Đào không muốn uốn lưng, bỏ quan về thẳng, thế cũng được; cũng là một cách tiêu-khiển... Rồi đó lại vì ba ngày một bữa, đói rét thiết thân, gõ cửa xin ăn, mong đèn ớn kiếp khác, thế cũng được; lại là một cách tiêu khiển... Nhà vua kết làm dâu-da; trăm quan đều là mển-hạ; trước nhà giáo đàn cờ kéo; sau nhà đàn ngọt hát hay, thế cũng được; lại cũng là một cách tiêu-khiển... Giữa trưa ăn muối mè, gạo lứt; gốc cây nằm dài gió dầm sương; giảng bốn vạn tám nghìn đường kinh; cứu hàng-hà sa-sở nhân mạng; thế cũng được; lại cũng là một cách tiêu-khiển... Sao vậy? Tôi vốn không phải là tôi. Trước khi sinh ra, không phải tôi... Sao khi đi rồi, lại không phải tôi... Vậy thì nay tuy tạm còn đây, thực cũng không phải tôi... Đã không phải là tôi, tôi còn muốn làm gì? Nhưng đã không phải tôi, sao tôi lại không làm gì? Thế mà, nếu tôi còn

mong đó là tôi, thì tôi quyết không thể để cho mây-may làm-lỡ... Song nếu tôi đã quyết đó không phải là tôi, thì sao tôi lại chẳng mặc cho có đôi khi làm-lỡ, cho có đôi khi làm-lỡ lớn nữa, đã sao? Làm là muốn cho cái không phải tôi là tôi, cái đó cố-nhiên làm. Thế nhưng đó là cái làm của cái không phải tôi chứ không phải cái làm của tôi... Lại làm mà muốn đem cái tôi đây làm mọi chuyện trịnh-trọng, tìm hết cách giữ-gìn, đến nỗi không khỏi có lúc rên-rĩ khóc than; cái đó cố-nhiên làm to... Thế nhưng đó là cái làm to của cái không phải tôi, chứ không phải cái làm to của tôi... Lại làm đến nỗi muốn đem cái tôi đây, lo xa nghĩ dài, làm sao cho để lại mãi được dấu vết, muôn đời nghìn kiếp, truyền-tụng hoài hoài! Cái đó cố-nhiên là cái làm to nhất trong các cái làm to... Thế nhưng đó là cái làm to nhất của cái không phải tôi, chứ không phải là cái làm to nhất của tôi... Khi đã hiểu như thế, thế là tôi có thể: lấy ngày tháng không phải của tôi, làm mà mặc sức tôi phá hoại cũng được! lấy tài tình không phải của tôi, làm mà tùy ý tôi vung-phí cũng được! Lấy tay trái không phải của tôi, làm mà xoa hộ tôi cái bụng không phải của tôi; lấy tay phải không phải của tôi, làm mà vuốt hộ tôi